

ETIČKA POVELJA O UMJETNOJ INTELIGENCIJI¹

I. Kontekst i svrha ovog dokumenta

Sud Europske unije (Sud EU-a) predan je razvoju, uvođenju i upotrebi umjetne inteligencije (UI) u skladu s vrijednostima Unije utvrđenima u članku 2. Ugovora o Europskoj uniji kako bi se promicala pouzdana umjetna inteligencija usmjerena na čovjeka. Postupajući sa sustavima umjetne inteligencije, Sud EU-a strogo je poštovao primjenjiva pravna pravila, kako su utvrđena, konkretno, Uredbom EU-a o zaštiti podataka² i Aktom o umjetnoj inteligenciji³, te će nastaviti postupati na takav način. Međutim, pouzdana umjetna inteligencija ne bi trebala biti samo zakonita, već i etička i otporna, kako iz tehničke tako i iz društvene perspektive⁴.

Sud EU-a na tim temeljima postupno uvodi niz instrumenata koji se zasnivaju na umjetnoj inteligenciji kako bi se, među ostalim, pomoglo Sudu i Općem sudu u izvršavanju njihovih pravosudnih funkcija. Očekuje se da će ti instrumenti poboljšati učinkovitost i djelotvornost sudskih i upravnih postupaka te učiniti Sud pristupačnijim građanima.

Umjetna inteligencija predstavlja niz rizika kada se primjenjuje na aktivnosti kojima se u okviru Suda EU-a pruža podrška pravosudnim funkcijama. Među tim rizicima ističu se pristranost i diskriminacija, povezani s upotrebom neprimjerenih ili oštećenih podataka, otkrivanje osjetljivih informacija, uključujući osobne podatke, kibernetički napadi, nedostatak objašnjivosti i, ne manje važno u kontekstu pravosudnih aktivnosti, prekomjerno oslanjanje na tehnologiju („automatizacijska pristranost“). Potonji fenomen može dovesti do zamrzavanja razvoja sudske prakse, smanjenja posvećivanja pozornosti drugim pravnim sustavima, davanja prednosti određenim pravnim kulturama, kao i do utjecaja na kvalitetu pravosudnih odluka.

Potrebno je uspostaviti etičke standarde kako bi se odgovorilo na te rizike i osiguralo da ljudi, osobito suci i nezavisni odvjetnici, zadrže puni nadzor nad pravosudnim postupcima, uz očuvanje njihove samostalnosti i neovisnosti.

¹ Povelju je usvojio Sud EU-a 26. siječnja 2026.

² Uredba (EU) 2018/1725 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 45/2001 i Odluke br. 1247/2002/EZ (SL 2018., L 295, str. 39.)

³ Uredba (EU) 2024/1689 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o utvrđivanju usklađenih pravila o umjetnoj inteligenciji i o izmjeni uredaba (EZ) br. 300/2008, (EU) br. 167/2013, (EU) br. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 i (EU) 2019/2144 te direktiva 2014/90/EU, (EU) 2016/797 i (EU) 2020/1828 (Akt o umjetnoj inteligenciji) (SL 2024./1689, L, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>). Iako je Akt o umjetnoj inteligenciji stupio na snagu 1. kolovoza 2024., njegove se odredbe primjenjuju od različitih datuma, i to od 2. veljače 2025. do 2. kolovoza 2027. Koliko je to praktično moguće, Sud EU-a obvezuje se odmah poštovati sve odredbe, ne čekajući njihov formalni datum početka primjene.

⁴ Neovisna stručna skupina na visokoj razini za umjetnu inteligenciju, Etičke smjernice za pouzdani UI, 2019.

Ovom Poveljom⁵ definiraju se obveze Suda EU-a u pogledu etičke upotrebe alata umjetne inteligencije koji se razvijaju ili uvode u okviru institucije. Poveljom se korisnicima unutar institucije, kao i javnosti, pruža jasnoća u pogledu namjeravanog načina djelovanja institucije. Povelja je relevantna za stvaranje, usvajanje i upotrebu sustava umjetne inteligencije tijekom cijelog njihova životnog ciklusa.

II. Etički standardi i mjere namijenjene promicanju odgovorne umjetne inteligencije i ublažavanju rizika

A. Pravednost, nepristranost, nediskriminacija i temeljna prava

Sud EU-a osigurava da je svaki sustav umjetne inteligencije koji izrade njegove službe ili ugovorni partneri koji djeluju pod njegovim nadzorom izrađen i primijenjen u skladu s načelima pravednosti, nepristranosti i nediskriminacije te da se njime u potpunosti poštuju temeljna prava. Slično tome, pri odabiru sustava umjetne inteligencije trećih strana, koji se uvode u rad u okviru institucije, Sud EU-a poduzima sve razumne korake, na temelju dostupnih informacija, kako bi osigurao da su takvi sustavi u skladu s tim načelima i temeljnim pravima.

Skupovi podataka koji se koriste za kontekstualnu obuku, validaciju i testiranje sustava umjetne inteligencije na Sudu EU-a moraju biti relevantni, reprezentativni i u najvećoj mogućoj mjeri točni, cjeloviti, dosljedni i ažurirani. Poduzimaju se svi razumni naponi kako bi se uočila, ispravila i ublažila moguća pristranost koja može dovesti do diskriminacije zabranjene pravom Unije, utjecati na nepristranost ili imati bilo kakav drugi negativan utjecaj na temeljna prava.

Kako bi se osigurao pravičan pristup, sučelja za umjetnu inteligenciju i sustavi umjetne inteligencije koje razvija ili uvodi Sud EU-a moraju biti prilagođeni različitim potrebama i sposobnostima. Sud EU-a predan je smanjenju na najmanju moguću mjeru prepreka koje proizlaze iz nejednakosti u tehnološkoj pismenosti – bilo da je riječ o radnom okruženju, pravnim postupcima ili interakciji javnosti i Suda EU-a. Upotrebom alata umjetne inteligencije promiče se multikulturalnost i višejezičnost, u skladu s vrijednostima Suda EU-a.

B. Transparentnost i sljedivost

Sud EU-a koristi sustave umjetne inteligencije samo u javnom interesu, kako bi ispunio svoju misiju i zadaće u skladu s Ugovorima EU-a, te isključivo u namjeravanu svrhu svakog sustava. Specifična svrha i ciljevi svakog sustava umjetne inteligencije i svake kategorije upotrebe odgovarajuće se definiraju i dokumentiraju.

Članovima Suda EU-a i njegovu osoblju pružaju se detaljna objašnjenja i informacije o funkcioniranju alata umjetne inteligencije. Ograničenja u pogledu točnosti sustava umjetne inteligencije opisuju se na razumljiv način.

⁵ Povelja se nadovezuje na Strategiju o umjetnoj inteligenciji, koju je Sud EU-a usvojio 19. lipnja 2023. i koja je javno dostupna na njegovoj internetskoj stranici (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-11/cjeu_ai_strategy.pdf). U strategiji se navode očekivane koristi od uvođenja alata umjetne inteligencije, utvrđuju se načela koja Sud EU-a namjerava slijediti i uspostavlja se odgovarajući model unutarnjeg upravljanja, posebno Odbor za upravljanje umjetnom inteligencijom, koji se sastoji od članova obaju sudova i predstavnika uprave.

Prilikom interakcije sa sustavom umjetne inteligencije, korisnici moraju biti obaviješteni o toj činjenici. Sadržaji stvoreni umjetnom inteligencijom bez provjere označavaju se kao takvi ako su dostupni drugim osobama osim korisniku koji je zatražio njihovo stvaranje.

Skupovi podataka i procesi korišteni za kontekstualnu obuku, koji su relevantni za izlazni rezultat sustava umjetne inteligencije, moraju biti poznati i dokumentirani.

C. Integritet i povjerljivost sustava

Sustavi umjetne inteligencije moraju biti tehnički otporni i raditi na siguran, zaštićen i pouzdan način, s odgovarajućim zaštitnim mjerama, otpornošću na napade, zaštitom od zlonamjerne upotrebe i učinkovitim mehanizmima oporavka kako bi se spriječile ili ograničile sve štetne posljedice.

Povjerljivost je temeljno i ključno obilježje rada Suda EU-a. To zahtijeva osobito oprezan i odmjerjen pristup integraciji alata umjetne inteligencije. Svaka upotreba umjetne inteligencije mora u potpunosti biti u skladu s postojećim institucijskim protokolima o povjerljivosti, internim sigurnosnim pravilima i standardima zaštite podataka.

D. Ljudsko djelovanje, nadzor i odgovornost

U okviru Suda EU-a mora se prilikom raspodjele zadaća između umjetne inteligencije i čovjeka očuvati središnja uloga ljudi i poboljšati njihove sposobnosti te se ujedno zahtijeva odgovarajući ljudski nadzor. Kad je riječ o pravosudnim postupcima, ljudi, osobito suci i nezavisni odvjetnici, zadržavaju potpuni nadzor. Sustavima umjetne inteligencije ne povjeravaju se odgovornosti za donošenje odluka.

Svi sustavi umjetne inteligencije razvijaju se, uvode i upotrebljavaju pod ljudskim nadzorom. Primjenjuju se snažni mehanizmi i protokoli kontrole kvalitete. To uključuje nadzor i povratne informacije korisnika o kvaliteti rezultata. Osobe odgovorne za taj nadzor prijavljuju nepravilnosti i pogreške.

Korisnici kritički pristupaju rezultatima koje je proizveo stroj, provjeravaju njihovu točnost i cjelovitost u svakom pojedinačnom slučaju te prijavljuju pogreške, probleme ili čak obične sumnje, radi dodatnih provjera.

Sud EU-a definira i dodjeljuje odgovornosti u različitim fazama razvoja, uvođenja i upotrebe sustava umjetne inteligencije te uspostavlja procese za praćenje njihova funkcioniranja i ispravljanje slabosti i nedostataka.

Sud EU-a razvija i primjenjuje kulturu provjere podataka kojom se pružaju djelotvorna jamstva u pogledu točnosti, integriteta, istinitosti i pouzdanosti dizajna, razvoja i upotrebe umjetne inteligencije.

Kako bi se izbjegli nedostaci u pogledu odgovornosti, upotreba sustava umjetne inteligencije uvijek mora biti popraćena jasnom internom raspodjelom odgovornosti za završni dokument ili

druge rezultate izrađene uz pomoć umjetne inteligencije. Odgovornost za konačni proizvod snosi pojedinac i ne može se prenijeti na sustav umjetne inteligencije.

Sustavi umjetne inteligencije koje razvijaju službe Suda EU-a ili njegovi ugovorni partneri redovito se testiraju i revidiraju kako bi se otkrile i ispravile moguće pristranosti i nedostaci te poboljšala kvaliteta njihovih rezultata.

Institucija je predana promicanju kulture odgovornog i pouzdanog korištenja umjetne inteligencije osiguravanjem redovitih osposobljavanja i inicijativa za podizanje svijesti svojeg osoblja.

Mehanizmi upravljanja preispituju se i, prema potrebi, prilagođavaju kako bi se osiguralo da su i dalje svrsishodni.

E. Društvena i ekološka odgovornost

Sud EU-a svjestan je svoje odgovornosti prema društvu i okolišu pri uvođenju sustava umjetne inteligencije. Sud EU-a pažljivo razmatra moguće učinke.

On osigurava da se njihovim uvođenjem ne umanjuje ljudska dimenzija interakcije građana sa Sudom EU-a odnosno da se ne povećava „digitalni jaz”.

Prilikom razvoja, uvođenja i upotrebe sustava umjetne inteligencije nastoji se štetne učinke za okoliš svesti na najmanju moguću mjeru, osobito u pogledu potrošnje energije i vode ili emisija CO₂. Pozornost se posvećuje mogućnosti donošenja odabira koji manje utječu na okoliš.

F. Kontinuirano unapređenje

Sud EU-a obvezuje se pratiti tehnički, pravni i etički razvoj.

Sud EU-a nastavlja promicati i aktivno sudjelovati u dijalogu s nacionalnim sudovima i tijelima u pogledu upotrebe umjetne inteligencije. Sud EU-a nastavlja njegovati međuinstitucijsku suradnju i surađivati s drugim pravosudnim institucijama na razmjeni iskustava. Sud EU-a nastoji definirati i primijeniti najbolje prakse te sudjeluje u akademskoj i društvenoj raspravi.

Odbor za upravljanje umjetnom inteligencijom razmatra relevantne povratne informacije i tehnološki razvoj, kao i rezultate vlastitih formalnih mehanizama preispitivanja, kako bi predložio odgovarajuće promjene i prilagodbe ove Povelje ili detaljne smjernice o specifičnim pitanjima.